

TIDSKRIFT FÖR POLITISK FILOSOFI
NR 1 2018 | ÅRGÅNG 22

Bokförlaget THALES

RYAN MULDOON: *Social Contract Theory for a Diverse World: Beyond Tolerance*, New York: Routledge, 2016.

RYAN MULDOON HAR i *Social Contract Theory for a Diverse World: Beyond Tolerance* skrivit en bok om rättviseteori. Möjligen har boken kommit att få en samtida relevans som författaren inte var medveten om när den påbörjades. Muldoon inleder nämligen boken (s. 1) genom att påminna läsaren om globaliseringens effekter.¹ Samhällen blir mer diversifierade både såtillvida att de har fler värderingar och åsikter i sig och såtillvida att människor flyttar över nationsgränser. Dessutom har åsiktsklyftor kring globaliseringens vara eller icke-vara blivit tydliga. Splittring är ett ledord för dagen.

Trots att Muldoon försvarar diversitet så är boken inte tänkt att vara någon aktivistisk pamflett. Dess huvudsakliga ändamål är att presentera ett nytt sätt att tänka kring samhällskontrakt i och för samhällen som är diversifierade – eller, om man så vill, splittrade. För att uppnå detta försöker Muldoon utvidga och i viss mån lämna den Rawlsianska traditionen bakom sig. I Rawls rättviseteori »justice as fairness» (Rawls, 1971; 1993) är en rättvis fördelning av resurser en fördelning som rationella agenter skulle komma överens om ifall de inte känner till sina individuella egenskaper. Detta har kommit att bli det dominanta sättet att tänka kring samhällskontrakt i modern politisk filosofi. Men Muldoons positiva vision för samhällskontraktsteori är annorlunda.²

Den här kombinationen av praktisk och teoretisk hetta driver mig att vilja diskutera boken även i Sverige. Jag börjar med att presentera dess huvuddrag. Därefter noterar jag några av bokens dygder, men avslutar med två kritiska synpunkter som är riktade mot bokens första respektive tredje del.

Muldoons idé är att presentera en dynamisk teori om samhällskontrakt. Det är inte värt att eftersträva ett slutgiltigt sådant med

ett specifikt moraliskt innehåll – som exempelvis Rawls kontrakt – utan samhällskontrakt ska kontinuerligt uppdateras i takt med att värderingar och omständigheter förändras. Rättvisa kommer från vad som är riktigt enligt kontrakten och är på så sätt även den föränderlig.

I den här teorin har kontraktsskrivandet tre huvudsakliga faser (s. 62; jfr. även Muldoon 2017). I den första fasen skall medborgarna i ett samhälle anta en »syn från överallt.»³ Detta är en metodologisk utgångspunkt som ska förbättra Rawls »syn från ingenstans» samt en annan metodologisk syn – en »syn från någonstans.» Det är ur en syn från överallt som man ska skriva kontrakt (kap. 3).

Hur? I en syn från ingenstans försöker medborgarna abstrahera bort sina personliga förmågor, perspektiv, och relationer för att kunna fälla så objektiva omdömen som möjligt. Målet är att vara neutral mellan individer. I en syn från någonstans lämnas neutralitetsmålet. Alla önsknings och trosföreställningar individer faktiskt har får istället plats. Men i en syn från överallt ska grundaspekterna från båda inbegripas. Både medborgarnas trosföreställningar⁴ och deras normativa perspektiv ska vara med och de ska vara med på ett neutralt sätt.

Enligt Muldoon är ett »perspektiv» en sorts världsbild innefattande en deskriptiv tolkning av hur världen är och värderingar om hur den bör vara (ss. 48–53). De olika perspektiven som finns i ett samhälle där det skrivs kontrakt ges varsin likvärdig röst och kombineras så de kan konvergera. På så sätt uppnås neutraliteten också. Tanken är att synen från överallt aggregerar medborgarnas perspektiv och trosföreställningar för att finna slutsatser om rättvisa. Vad som är rättvist vaskas fram genom den här proceduren.

Den andra fasen består av en typ av köpsläende om hur rättigheter skall utformas (kap. 4). Rättigheter ska förstås som »buntar av tillåtelser och garantier» (s. 76) och deras exakta innehåll är förhandlingsbart. Med en sådan syn på rättigheter kan medborgarna avgöra hur tillåtelser och garantier skall fördelas när det köpsläs.

Den tredje fasen består av att medborgarna inom ramen för det nu existerande kontraktet kan gå vidare med Mill-inspirerade ex-

periment i leverne (kap. 2; 5). Dessa experiment är »alternativa levnadssätt som undersöker idéer om det goda eller rätta» (s. 36, fn. 1) som medborgarna kan ägna sig åt. Inga rättvisepprinciper som är giltiga för alltid kommer att etableras då kontrakten är föränderliga över tid.⁵ Och givet att medborgarna som skriver ett samhällskontrakt fortfarande kommer gynnas av nya formuleringar så står det dem då fritt att försöka sig på nya experiment i leverne. De levnadssätt som finns kvar över tid fungerar sedan som nya »data» som kan ingå i rättfärdigandet av nya samhällskontrakt och rättvisepprinciper.

Det finns många attraktiva idéer i detta ramverk. Att lägga emfas på föränderlighet och nya levnadssätt för att lära oss mer om hur vi bör göra är inte dumt. Det ter sig attraktivt ödmjukt att inte förutsetta att vi inte vet tillräckligt mycket för att kunna dra slutsatser om hur ideal rättvisa ska se ut just nu. Splittring är som sagt ett ord i tiden.

Även den öppna teorin om rättigheter är lovande. Oavsett hur fundamentala moraliska rättigheter kan tänkas fungera så borde man kunna formulera någonting i stil med rättigheter som får spela den normativa roll vi önskar att de ska spela i politiska sammanhang. Här är denna teori ett seriöst alternativ.

Ett första problem finns dock i Fas 1. Synen från överallt verkar dela ett problem med synen från någonstans. Den tillåter nämligen en stor mängd perspektiv att ingå för att skriva ett kontrakt, analogt med den stora mängden av icke-idealiserade perspektiv i en syn från någonstans. Vilka perspektiv kan ingå?

I ett svar på Frazers kritik (2017) erkänner Muldoon (2017) att det samhällskontrakt han förespråkar kan få normativa konsekvenser som även han själv inte tycker om. Skälet till det är att en enorm mängd åsikter kan få plats i det. Det verkar således som att en mycket stor mängd perspektiv – kanske alla – kommer att få samma plats i aggregationsprocessen i Fas 1. Men då kommer perspektiv som är uppenbart orimliga att få plats. De kan exempelvis vara moraliskt vidriga eller baserade på uppenbart felaktiga världsbilder. Dessutom kommer de att påverka resultatet.

En lösning på problemet är att börja sätta restriktioner på per-

spektiven så att för dåliga perspektiv kan uteslutas. Ett tänkbart kriterium för vilka perspektiv som kan uteslutas är att de är »oresonabla» – de är kanske de perspektiv som är baserade på metafysiska antaganden som ger upphov till normativa skäl som andra som ska vara med i aggregationsfasen inte delar. Läsaren som kan sin Rawls känner igen den här idén från tanken om ett offentligt förnuft där olika resonabla personer och ideologier ska få plats (Rawls 1993).

Men då har synen från ingenstans och dess borttagning av partikulära perspektiv genast blivit en utmaning även för Muldoon. Synen från ingenstans och synen från någonstans verkar bli en Skylla och en Karybdis som det är svårare att manövrera mellan än Muldoon antagit. Åtminstone måste han hitta något annat kriterium än resonabilitetskriteriet för att inte falla tillbaka till en syn från ingenstans när han försöker att undvika att falla i en fälla som lurar för synen från någonstans.

En annan möjlig lösning är att insistera hårdare på diversitetens värde. Även om vissa perspektiv är fruktansvärda och de samhällskontrakt de genererar intolerabla så är det värdefullt med diversitet. Därför ska dåliga perspektiv få plats i kontrakten. Här står vi inför en avvägning: Bör diversiteten eller andra värden om vilka perspektiv som är rimliga spela mest roll? Även om man erkänner att diversiteten har ett värde så är det inte självklart hur stor diversiteten ska vara. Och den måste kanske även viktas mot andra värden för att vi ska få en helhetssyn på rättvisa. Mer arbete krävs även för denna lösning.

Det andra större problemet i Muldoons ramverk handlar om kontraktens – och således rättvisans – föränderlighet. Denna dyker upp i Fas 3. Muldoon möjliggör där för skrivande av nya kontrakt och experiment i leverne för att testa de gamla. Detta gör att rättvisa kan se olika ut över tid. Men jag är osäker på om föränderligheten är en egenskap hos just *rättvisa* eller en egenskap hos något annat snarlikt, exempelvis demokratiskt legitima beslut. Man kan även undra om samhällskontrakt som tillåter en så stor mängd perspektiv som Muldoons skapar rättvisa, eller om de skulle kunna leda oss bort från ett rättvist samhälle?

Åtminstone jag har ingen intuition om att rättvisa skulle vara

föränderlig (eller inte). Däremot har jag rätt starka intuitioner om vad rättvisa normativt måste vara för att fortsätta kallas rättvisa. Det är således oklart om Muldoon fångar rätt intuitioner om rättvisa: föränderligheten kan vara för mycket och det innehåll som vi vanligen associerar med rättvisa kan försvinna.

Muldoon diskuterar bara metodologi en kort stund i boken (ss. 18-20). Där gör han tydligt att han ägnar sig åt icke-ideal politisk teori och vill undvika att formulera eller ens approximera ett slutgiltigt rättviseideal. Men han diskuterar inte om det här antagandet för med sig att han kanske byter ämne. Möjligen är det så att Muldoon har börjat prata om något annat – exempelvis om demokratiskt legitimt beslutsfattande.⁶

Detta behöver i sig kanske inte vara oacceptabelt. I den mån man ägnar sig åt icke-ideal teori så kanske man även får lämna rättvisan därhän. Alla kontraktsteorier behöver inte vara rättviseteorier (även om Rawls teori såklart är en). Man skulle kunna tänka sig att demokratiskt legitima beslut skulle kunna vara sådana som approximerar vad medborgarna skulle skriva samhällskontrakt om. Men det här är ett problem om man ämnar presentera en teori om rättvisa. Det säger sig Muldoon ofta (ss. 5-6, kap. 5) göra.

För att summera: Muldoons bok är praktiskt och teoretiskt het, men frågetecken kvarstår om åtminstone Fas 1 och 3. Den innehåller dock nyskapande och utmanande idéer om samhällskontraktets struktur. Jag rekommenderar den för alla som är intresserade av Rawlsiansk och post-Rawlsiansk politisk filosofi.

→

Olof Leffler

Noter

1 Alla sid- och kapitelhänvisningar som inte nämner någon annan källa avser Muldoon (2016).

2 Michael Frazer menar i en recension att boken hade kunnat bli en mindre sensation om den släppts för 20 år sedan (Frazer 2017) men att dess Rawlskritik nu blivit daterad. Muldoon kritiserar Rawls för dennes syn på jämlikhet, då jämlikheten grundas

i likhet mellan individer snarare än i ett hyllande av deras olikheter (kap. 1). Dock menar Frazer att poängen att Rawls inte varit tillräckligt bra på diversitet är en vanlig invändning. Samma problem gäller Muldoons försök att idka icke-ideal teori, alltså att teoretisera om rättvisa utan antagandet att vi står i en tillräckligt god kunskapsmässig situation för att kunna komma fram till en teori om rättvisa för all tid (jfr. s. 19). Icke-ideal teori är numera minst sagt populärt. Men den här sortens kritik missar att boken i första hand presenterar en positiv teori.

3 Jag antar här att »medborgarna» och de kontraktsskrivande parterna är desamma.

4 Och ibland önskingar (ss. 46–48). Det är oklart i vilken mån dessa spelar roll.

5 Principerna »valet för distribution ska ligga på Pareto-gränsen bland möjliga utfall» (alltså: vad man väljer att distribuera ska inte kunna förbättras för någon utan att göra det sämre för någon annan) och »vinster ska distribueras i proportion till bidrag» (s. 103) kommer dock att vara mer stabila i diversifierade samhällen än andra.

6 Här undrar man även hur mycket Muldoons ramverk skiljer sig från Rawls. Rawls började mot slutet av sin karriär (Rawls 1997) kalla sig deliberativ demokrat. Djuplodande politiska samtal bland resonabla medborgare skulle leda fram till politiskt legitima beslut. Men den deliberativa demokratin är inte menad att vara begränsad till en slutgiltig teori om rättvisa. Är de då på djupet oeniga?

Referenser

- FRAZER, MICHAEL L. (2017) »Review of Ryan Muldoon's *Social Contract Theory for a Diverse World: Beyond Tolerance*», Notre Dame Philosophical Reviews. Tillgänglig online på: ndpr.nd.edu/news/social-contract-theory-for-a-diverse-world-beyond-tolerance
- MULDOON, RYAN (2016) *Social Contract Theory for a Diverse World: Beyond Tolerance*. New York, NY: Routledge.
- MULDOON, RYAN (2017) »Reply», i: David Shoemaker (red.) *NDPR Discussion: Ryan Muldoon's Social Contract Theory for a Diverse World: Beyond Tolerance*. Tillgänglig online på: peasoup.us/2017/03/ndpr-discussion-ryan-muldoons-social-contract-theory-diverse-world-beyond-tolerance
- RAWLS, JOHN (1971) *A Theory of Justice*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- RAWLS, JOHN (1993) *Political Liberalism*, New York, NY: Columbia University Press.
- RAWLS, JOHN (1997) »The Idea of Public Reason Revisited», *The University of Chicago Law Review*, Vol. 64, No. 3, ss. 765–807.